

Svjetski znanstvenici preporučuju reintrodukciju risa u Dinaride

Euroazijski ris (*Lynx lynx*) do 16. stoljeća naseljavao je gotovo cijelu Europu (osim Španjolske i Portugala, gdje živi iberski ris, *Lynx pardina*), no već tada zbog gubitka staništa počinje pad brojnosti populacije

Priredila: dr. sc. Magda Sindičić

Najznačajnije smanjenje rasprostranjenosti i brojnosti risa odvijalo se tijekom 19. stoljeća, da bi početkom 20. stoljeća u Europi opstale jedino izolirane populacije na zapadu Rusije, u Skandinaviji, Karpatima i na Balkanskom poluotoku. Procjenjuje se da je tada u Europi živjelo najviše 700 risova. Današnja slika rasprostranjenosti risa u Europi rezultat je međunarodne zaštite i više projekata reintrodukcije jedinki iz slovačkih Karpata na prostore koje je ris nekoć naseljavao u zapadnoj Europi. Životinje su naseljene u 10 zemalja, no budući da je na većinu od 14 lokacija naseljen mali broj životinja, manji dio tih projekata bio je uspješan i tek nekoliko populacija opstalo je do danas. Jednom od najuspješnijih reintrodukcija smatra se ona u Dinaride; 1973. godine šest životinja naseljeno je u Sloveniju, odakle se populacija proširila do Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Danas se autohtone populacije risa u Skandinaviji (Švedska i Norveška), Finskoj te Baltiku (Latvija, Estonija), Karpatima i Rusiji smatraju stabilnima, te se na većem dijelu staništa i provodi lovno gospodarenje. U Poljskoj, Litvi i Bjelorusiji ris je prisutan u više malih, međusobno izoliranih jezgri, što predstavlja prijetnju opstanka populacije na tom području. Balkanska populacija preživjela je jedino na izoliranom graničnom području između Makedonije i Albanije, te se smatra da tamo danas živi najviše 50 do 60 životinja

kojima zbog gubitka staništa, nedostatka plijena i krivolova prijeti izumiranje. Danas, gotovo 40 godina nakon naseljavanja, svim reintrodiranim populacijama risa u Europi prijeti ponovno izumiranje. Najvažniji razlog je gubitak genske raznolikosti zbog malog broja osnivača te međusobna izoliranost, što je dovelo do parenja u srodstvu. Najviše istraživanja provedeno je na reintrodiranoj populaciji u švicarskim Alpama te Jura planinama, gdje su pronađene tjelesne deformacije i oboljenja koja se povezuju s depresijom zbog parenja u srodstvu. Genetička istraživanja na našoj, dinarskoj populaciji, također upućuju na visok stupanj parenja u srodstvu te nizak broj spolno aktivnih jedinki. Zbog takve situacije u Švicarskoj je od 24. do 27. 10. 2011. organiziran sastanak pod nazivom "Genetski status i zaštita reintrodiranih i malih autohtonih populacija euroazijskog risa u Europi" ("Genetic status and conservation management of reintroduced and small autochthonous Eurasian lynx *Lynx lynx* populations in Europe"). Sastanak organiziran pod pokroviteljstvom švicarske vlade okupio je znanstvenike koji se bave istraživanjem ugroženih populacija risa u Europi te najznačajnije svjetske stručnjake iz područja populacijske genetike i konzervacijske biologije. Cilj je bio da stručnjaci s iskustvom u upravljanju i zaštiti nekih od najugroženijih svjetskih vrsta (poput iberskog risa, pume iz Floride,

vuka u Skandinaviji) svojim znanjem i iskustvom pomognu u odlučivanju o mjerama koje je potrebno provesti da bi se osigurala budućnost risa u Europi. Nizom predavanja predstavljani su svi poznati podaci o sistematici, filogeografiji, biologiji i genetici euroazijskog risa, te se zatim raspravljalo o okolnostima pojedinih populacija i mjerama koje je potrebno provesti za njihovo očuvanje. Najvažniji zaključci su da za ugrožene autohtone populacije treba provesti mjere poboljšanja kvalitete staništa te omogućiti povezanost izoliranih grupa. Za očuvanje balkanske populacije također je važno provoditi edukaciju javnosti jer su sociološka istraživanja pokazala da lokalno stanovništvo zbog neznanja gaji strah prema toj za ljude bezopasnoj životinji. Unapređivanje kapaciteta lokalnih znanstvenih i upravljačkih organizacija također je važno za budućnost balkanske populacije. Zaključeno je da je na područje reintrodiranih populacija (dinarska, alpska, Jura, Vosges, bohemijsko-bavarijska populacija) u sljedećih 5 godina potrebno provesti naseljavanja novih životinja da bi se zaustavio pad genske raznolikosti zbog parenja u srodstvu i omogućio oporavak risa. Službeni dokument sa zaključcima i detaljnim preporukama donesenim na ovom sastanku bit će prezentirani vladama i mjerodavnim institucijama kako bi se koordinirala provedba predloženih aktivnosti.